

ЩОДО ЗАСАД ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Цховребов Р. Т.

*аспірант кафедри державно-правових дисциплін
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Невід'ємною умовою належного рівня існування соціуму є встановлення та забезпечення втілення у життя правових норм, спрямованих на врегулювання суспільних відносин. Правова регламентація визначає порядок поведінки суб'єктів права, встановлює межі правомірної діяльності, а також механізми контролю та відповідальності за порушення правових приписів. І якщо саме заснована на правових нормах модель впорядкування відносин стала фундаментальним алгоритмом у реальному світі, то є всі підстави використовувати її і для гармонізації відносин у цифровому середовищі.

Д. Г. Манько визначає, що цифрове середовище «це штучне, створене людиною, таке, що підтримується людиною та розробленими нею технологічними алгоритмами середовище трансляції даних, існування якого на 100 відсотків залежить від наявності зовнішніх джерел живлення, перш за все – електроенергії та матеріальних об'єктів які забезпечують таку трансляцію. Цифрове середовище охоплює реальний та віртуальний простір» [4, с. 33].

В цілому підтримуючи наведене визначення, хотілось би уточнити, що цифрове середовище не обмежується лише «віртуальним простором», бо будь які дії пов'язані із використанням інформаційно-комунікативних технологій (приміром, створення електронного документу), ми можемо відносити до площини цифрового середовища.

Слушною, з наукової точки зору, вбачається позиція окремих правників, що «швидкий і широкий розвиток цифрових послуг був в основі цифрових змін, які впливають на наше життя. З'явилося багато нових способів спілкування, покупок або доступу до інформації в Інтернеті, і вони постійно розвиваються. Тому й законодавство повинно розвиватися разом з ними» [1, с. 6].

Слід зазначити, що діяльність у сфері правової регламентації цифрового середовища відбувається як на міжнародному так і національному рівнях.

На сьогодні в Україні прийнято велику кількість нормативно-правових актів спрямованих на регулювання відносин у сфері цифрового середовища. Певною мірою програмним актом, на нашу думку, є Закон України «Про Національну програму інформатизації», в тексті якого надається визначення інформатизації як сукупності «взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, технологічних та виробничих процесів, спрямованих на створення умов для забезпечення розвитку інформаційного суспільства та впровадження інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій» [5].

Однак, головним питанням для правотворців на сьогодні залишається, що має стати вихідним принципом побудови системи норм у сфері інформатизації – «свобода Або контроль» у цифровому середовищі.

Знаковою подією, у вказаному контексті стало прийняття Європейським Союзом у 2023 році Декларації про цифрові права та принципи (European Declaration on Digital Rights and Principles for the Digital Decade 2023/C 23/01), згідно із положеннями якої формується не тільки номенклатура цифрових прав, але й запроваджуються системоутворюючі засади. Зокрема, на нашу думку, до таких засад слід віднести наступне положення: «люди знаходяться в центрі цифрової трансформації в Європейському Союзі. Технологія повинна служити всім і приносити користь людям, які живуть в ЄС, і надати їм можливість реалізовувати свої прагнення в умовах повної безпеки та поваги до їхніх основних прав» [2].

Відтак, ми можемо прийти до висновку, що ключовою засадою організації правового регулювання у сфері цифрового середовища стає збалансоване поєднання можливостей із обов'язками заснованих на загальнолюдських цінностях та розумінні невідворотності відповідальності. Вказана парадигма може бути сформульована у наступній парадигмі: «свобода Та контроль» у цифровому середовищі.

Певною мірою розвиваючи зазначені положення, К. С. Тверезовська обґрунтовує, що «у цифрову епоху ці права (*цифрові – автор.*) стають невід'ємною частиною сучасного конституційного права, а їх захист та забезпечення є завданням держави та міжнародних організацій. Сприяючи розвитку цих цифрових прав, суспільство сприяє побудові більш вільного, демократичного та безпечного цифрового середовища для всіх громадян [6, с. 475].

Слід зазначити, що окремі науковці «прозорливо» рухаються далі в напрямках осмислення обривів правового регулювання цифрового середовища та обґрунтовують концепт електронної юрисдикції Метавсесвіту (*Metaverse*).

Костенко О. та Головка О., підкреслюють, що «електронна юрисдикція Metaverse, на даному етапі його розвитку, формується за наступними напрямками:

1. Доповнення діючого національного законодавства спеціальними законами або модернізації існуючих кодексів та нормативно-правових актів нормами, які будуть регулювати суспільні відносини в Metaverse. Тобто формування національної електронної юрисдикції (територіальної або умовно територіальної), як окремої галузі права, до складу якої ввійдуть: існуючі норми права, що регулюють суспільні відносини, які створилися із застосуванням сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій; нові норми права, які будуть створені із застосуванням технологій Metaverse.

2. Створення міжнародної законодавчої бази типових законів або кодексів, які будуть забезпечувати регулювання суспільних відносин в Metaverse та регулювання функціонування Metaverse, а також транскордонні відносини між Metaverse [3, с. 107].

Підсумовуючи, слід зазначити, що питання правової регламентації цифрового середовища набуває особливого значення в умовах глобальної цифрової трансформації, оскільки остання створює нові виклики для соціальної діяльності. Формування ефективного нормативно-правового регулювання цифрового середовища сприяє балансу між розвитком цифрових технологій та захистом прав людини, стає запорукою правової стабільності та справедливості в суспільстві. Дотримання ключових принципів, таких як законність, етичність, гуманізм, професіоналізм та пріоритетність прав і свобод людини, сприяють формуванню правовідповідної моделі організації відносин як у реальному так і віртуальному просторі. В умовах сучасних викликів важливим стає поєднання традиційних правових підходів із новітніми технологічними рішеннями, що дозволить підвищити ефективність правової діяльності та забезпечити її відповідність потребам суспільства.

Література:

1. Базові аспекти цифровізації та їх правове забезпечення : монографія / [К. В. Єфремова, Д. І. Шматков, В. П. Кохан та ін.]; за ред. К. В. Єфремової. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2021. 180 с.

2. Декларація про цифрові права та принципи (European Declaration on Digital Rights and Principles for the Digital Decade 2023/C 23/01). URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023C0123\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023C0123(01))

3. Костенко О., Головка О. Електронна юрисдикція metaverse: виклики та ризики правового регулювання віртуальної реальності. *Інформація і право*. № 1(44). 2023. С. 105–115.

4. Манько Д. Г. Цифровізація та цифрове середовище: щодо співвідношення понять. *Цифровий розвиток України: проблеми та перспективи : матеріали доповідей учасників круглого столу (м. Одеса,*

22 березня 2024 р.) [Електронне видання] / уклад.: Д. Г. Манько, Я. О. Тицька, А. О. Згама ; Міжнар. гуман. ун-т. Одеса : Фенікс, 2024. 57 с.

5. Про Національну програму інформатизації. Закон України від 01.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#n174>

6. Тверезовська К. С. Поняття, види та значення цифрових прав людини. *Юридичний науковий електронний журнал*. №6. 2024. С. 472-476.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-490-3-30>

ВРАХУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО Й ПРИВАТНОГО ІНТЕРЕСІВ ПРИ РОЗГЛЯДІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ

Цховребова М. Г.

*аспірантка кафедри державно-правових дисциплін
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Суть, за загальним правилом, переважає над формою¹.

Формування правової позиції в адміністративних справах є ключовим етапом втілення у життя вимог, прав та обов'язків сторін, які беруть участь у процесі. Ця діяльність передбачає обґрунтування наявних положень і правових вимог на основі законодавства, судової практики та доктрини, щоб досягти бажаного результату в суді або в адміністративних органах.

Але, під час розробки правової позиції слід враховувати не тільки нормативні вимоги та доктринальні розробки а й ті інтереси, які відображають потреби, цілі та очікування особи, соціальної групи або суспільства в цілому, що можуть бути задоволені через юридичні механізми.

Згідно із енциклопедичними даними, категорія «інтерес» вживається у таких значеннях, як: 1) увага до кого чи чого-небудь, зацікавлення кимось, чимось; 2) вага, значення; 3) те, що найбільше цікавить кого-небудь, що становить зміст чийхось думок і турбот; 4) те, що йде на користь кому-, чому-небудь, відповідає чийсь прагненням, потребам тощо [3, с. 567].

Інтереси можуть належати окремим особам, групам осіб, а також державі чи суспільству в цілому. Правові норми та засновані на них

¹ Берназюк Я. Формалізм та надмірний формалізм: особливості адміністративного судочинства. URL: <http://surl.li/hfdldt>